כ א מיי' פכ"ז מהל' מלוה ולוה הל' י סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' מו סעיף לג:

כא ב ג מיי' שם הל' ו טוש"ע שם סעיף לא:

כב ד מיי' שם הל' ד וסמג שם טוש"ע ח"מ סי' מה סעיף יט:

כג ה מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעיף יח:

כד ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף יט:

כה ז מיי' שם הל' ט טוש"ע שם סעיף כ:

הניחא לרב כהנא דמתני לה משמיה דשמואל שפיר אלא לרב טביומי דמתני לה משמיה דרב מאי איכא למימר קסבר כל כי האי גוונא [א]אין מקיימין אותו מן האשרתא שבו אלא מן העדים שבו ורבי יוחנן אמר לא שנו אלא בין העדים לכתב אבל בין עדים לאשרתא [ב]אפילו שיטה אחת (א) פסול מאי שנא בין עדים לאשרתא [ג]דלמא גייז לעילאי וכתב הוא ועדיו בשיטה אחת וקסבר [ד]שטר הבא הוא ועדיו בשיטה אחת כשר אי הכי בין עדים לכתב נמי דלמא גייז ליה לעילאי וכתב מאי דבעי וחתימי סהדי [ה]קא סבר שטר הבא הוא בשיטה אחת ועדיו בשיטה אחרת פסול וליחוש דלמא כתב הוא ועדיו בשיטה אחת ואמר אנא לרבות בעדים הוא דעבדי [ו]קסבר כל כי האי גוונא אין מקיימין אותו מן העדים שלמטה אלא מן העדים שלמעלה גופא אמר רב [ז]שטר הבא הוא ועדיו על המחק כשר ואם

בכן אשרתא פסולין שיכולין למחקו ויכתוב הוא ועדיו על המחק אלא ודאי סבירא ליה דאין מקיימין בכי האי גוונא מאשרתא אלא מן העדים ויש לומר דסבר ר' יוחנן אי מטייט ליה פסול משום דבי דינא אטיוטא חתמי אי נמי איכא למימר דלא פליגי אלא רב מיירי בטיוטא ורבי יוחנן מיירי בלא טיוטא (ד) א"נ שיטה אחת בין עדים לאשרתא לרב כשר דכל כה"ג אין מקיימין אותו מאשרתא אלא מעדים שבו. עד כאן: **הניחא** לרב כהנא (ה) משמיה דשמואל קאמר ליה. קשה דלדידיה מי ניחא א"כ כל שטר מקוים ימחקנו ויש לומר דהא לא קשה כולי האי דכיון שהיה כתוב מתחלה לא יוכל למחקו שלא יהיו ניכרים האותיות אבל מחק דטיוטא אינו ניכר וימחקנה ויכתוב כמו שירצה ואע"ג דבסמוך פריך ואם תאמר חוזר ומוחק אע"פ שהיה מחוק לפי האמת פריך דאין חילוק בין טיוט לכתב: **שיטה** אחת נמי פסול. שיכתוב הוא ועדיו בשיטה אחת והאשרתא (ו) מקיימן וא"ת כי היכי דפסלינן שטר הבא הוא בשיטה אחת ועדיו בשיטה אחרת משום שדרך עדים להרחיק חתימתן מן הכתב שיטה אחת הכי נמי הוה לן למיפסל שטר הבא הוא ועדיו בשיטה אחת משום שבית דין מרחיקין השיטה אחת מן העדים ויכול לזייף באותה שיטה ויש לומר דסהדי לא דייקי לסמוך חתימתם אבל ב"ד דייקי וחתמי סמוך לעדים וכשהרחיקו שיטה אחת פסול שיכול לכתוב בה שטר הוא ועדיו בשיטה אחת והאשרתא (ז) מקיימן השתא דאתינן להכי דפסלינן אותן שטרות שיכול לזייפינהו א"כ צריך ליזהר באותן שטרות וכתובות שיש להן גליון שלא יחתמו העדים זה אצל זה שיכול לבא לידי זיוף ולכתוב בגליון שבאורך העדים מה שירצה והוי שטר הבא הוא ועדיו בשיטה אחת וכשר ויחתוך כל השטר אלא יחתמו זה תחת זה דהשתא ליכא למיחש (ח) לאי משום שיכתוב בגליון שטר לפני העד אני פלוני החתום חייב לפלוני מנה והוי שטר הבא הוא והלוה בכתב ידו בשיטה אחת משום הא לא פסלינן לשטרא דאיהו העד הוא דאפסיד אנפשיה כשהוא חתם במקום שיכול לזייף ולכתוב על עצמו מה שירצו ואין לפסול השטר אלא כשיש חלק לפניהם והן חותמין זה אצל זה שעתה יכול לעשות שטר שיש (ט) שני עדים להוציא מאחרים אבל משום עצמו לא דאיהו הוא דאפסיד אנפשיה וכן נמי אם אין גליון בשטר לא יחתמו בסוף שיטה זה אצל זה כיון שיש חלק לפניהם משום ההוא טעמא (י) שפירשתי אלא זה תחת זה אי נמי מצינו למימר דאפי' יש גליון מרובה בראש (כ) השטר והעדים חתומין זה אצל זה בראש שיטה של שטר כשר אע"פ דמצי כתיב מאי דבעי בראש גליון דלא פסלינן שטר אלא כשיכול לזייף בחלק שהוא צורך השטר שאינו יכול לחתכו ואם היה חתוך היה השטר פסול כגון שני שיטין לפני העדים או (ל) לפני האשרתא

הניחא לרב כהנא דמתני לה. להא דהוא ועדיו על המחק משמיה דשמואל איכא למימר דלרב הוי פסול ולא תקשה לרב: **אלא לרב טביומי כו'.** והך קושיא בכל השטרות שיש בהו הנפק יכול להקשות ואפי' היכא דליכא שני שיטין חלק בין עדים לשטר אשרתא שהרי יכול לזייף כל שטר העליון עם העדים ולכתוב ולחתום על המחק מה שירצה: **ומשנינן קסבר רב כל כי האי גוונא.** כלומר כל שטר שיש בו הנפק והוא ועדיו על המחק לא סמכינן אאשרתא ולא תתקיים אלא בהכרת ידי עדים הכתובים על המחק והלכך הרחיק שני שיטין את האשרתא מן העדים מלמעלה וטייטו כשר וסמכינן אאשרתא דהא לא כתיבי הוא ועדיו על המחק דנימא כי האי גוונא אין מקיימין ובית דין אטיוטא לא חתימי אלא אעיקר השטר הלכך כשר השטר והאשרתא: **ור' יוחנן אומר לא שנו.** הרחיק את העדים כשיעור שני שיטין פסול: **אלא בין העדים לשטר אבל בין העדים לאשרתא אפי' שיטה אחת פסול.** ואע"ג דמטייט ומפרש טעמא דרבי יוחנן דקסבר שטר שכתוב כולו בשיטה אחת וגם העדים חתומין באותה שיטה כשר ויכול לחתוך את העליון ויכתוב שטר ועדים (נ) פסולים באותה שיטה ואנו נסמוך אאשרתא לקיימן ואם השטר כולו בשיטה אחת והעדים בשיטה אחרת פסול ונראה בעיני טעמו של דבר הוא ועדיו בשיטה אחת כשר דלא פלוג רבנן בין שטר גדול לשטר קטן שיהא קטן פסול יותר מן הגדול אבל אם כולו בשיטה אחת ועדיו בשיטה אחרת פסול והיינו טעמא דאמרינן לעיל הרחיק שיטה אחת חלק בין שטר לעדים כשר וטעמא כדמסקינן אין למדין משיטה אחרונה ואם אתה אומר כשר היכא דהשטר בשיטה אחת ועדיו בשיטה אחרת איכא למיחש דגייז ליה לעילאי וכתב בההיא שיטה חלק מאי דבעי וחתמי סהדי: **הוא ועדיו.** השטר והעדים: **ומשני קסבר ר' יוחנן.** שטר הבא לפניו בשיטה אחת ועדים בשיטה אחרת תחתיה פסול כדפרישית טעמא משום דאין למדין משיטה אחרונה כדאמרינן לעיל: (ג) **ודלמא.** היינו הך פירכא דגייז ליה לעילאי וכתב מאי דבעי וחתימי סהדי והכי פריך וניחוש ודלמא הך חלק שהיתה בין שטר לעדים זייף בה וחתך את השטר מלמעלה ודלמא כתיב בההיא שיטה חלקה שהכשרנו בין השטר לעדים כל מאי דבעי וחתים נמי סהדי בההיא שיטה ונמלא שטר הבא הוא ועדיו בשיטה אחת וכשר והעדים שלמטה של שיטה ההיא אומר הוספתים על הראשונים לפרסם את הדבר יותר: **ומשני כל כי האי גוונא כו'.** כלומר כשיוצא לפנינו שטר הבא הוא ועדיו בשיטה אחת ויש בה עוד תחת אותה שיטה עדים אחרים אין מקיימין אותו אלא מן העדים החתומים עמו בשיטה אחת: וא"ת

בינו לעדים וכגון חלק שהוא אחר השטר במקושר בסופו שגם הוא צריך לשטר משום אשרתא ולכך פריך לעיל וניחוש דלמא זייף מאי דבעי כו' אבל בחלק שאין צורך השטר שאם היה נחתך לא היה השטר פסול אע"ג שיכול לזייף בו מה שירצה אין השטר פסול בכך כגון חלק שבגליון וגם רוב פעמים ששושבינין חותמין בכתובות זה תחת זה ומניחין חלק שני שיטין לפניהם אלא ודאי אין בכך כלום כיון שאין (מ) צורך השטר (וגם קושיות שהקשו במשנה יש מהן מתורלין בתירוץ זה. עכ"ה) מיהו אם חתמו בשטר בסוף שיטה זה אצל זה והניחו חצי שיטה חלק לפניהם פסול לפי שיכולים לזייף באותו חלק והוא צורך השטר שאם היה נחתך יהיה השטר פסול דאמרינן חלק היה *בשטר כתוב שהיו אלו העדים חותמין עליו והוא חתכו ועשה זה *השטר (נ) לפני העדים שיכולים להניח חלק לפניהם כיון שאינו צורך השטר אלא יש להן לחתום זה תחת זה וא"ת זה אינו צורך השטר אותה חצי שיטה שלפני העדים שאפי' חתוכה אין לנו לחוש שמא היה השטר שא"כ היה הלוה שוטה שעשה שטרו והניח חלק לפני העדים שהמלוה היה יכול לכתוב שטר אחר כך ולחתוך זה ויש לומר שמא יש לנו לחוש שבאותו חתך היה שטר אחר והניח הלוה חלק הרבה לפני העדים לפי שחשב שאם יכתוב בו המלוה שטר אחר ויחתוך זה יוודע זיופו (ס) ויהיה ניכר בחתוך שיש בסופו מכל מקום צורך השטר הוא ויש להם לעדים לחתום זה תחת זה אם חותמין בסוף שיטה ומניחין חלק לפניהם ומ"מ יש לומר שאין צורך השטר שאפילו תהיה אותה חצי שיטה חלק חתוכה יהא השטר כשר ולא ניחוש שמא היה שם השטר שאלו העדים חתומין עליו והמלוה כתב זה השטר לזה אין לחוש לפי שהלוה לא היה שוטה כל כך שהניח חלק למעלה מן העדים שיוכל המלוה לחתוך השטר הזה וגם כל החלק שלמעלה בשוה לשטר זה ולא ישאר חלק כי אם כנגד העדים ויכתוב שם מאי דבעי ולא יהא ניכר זיופו ולכך אינו [צורך] השטר ויכולים לחתום זה אצל זה אע"פ שמניחין חצי השיטה לפניהם שיכול לזייף בהן בשביל כך אין לנו לפסול השטר כיון שאינו צורך השטר שאם היה חתוך לא נפסל השטר בכך שאין לחוש כלום כדפרישית ורבינו תם פסק כמו שפי' תחלה שהעדים צריכין לחתום או ארישא דמגילתא אפילו זה אצל זה או (ע) באמצע שיטה וכ"כ שיחתמו זה תחת זה ויש ליתן טעם בשושבינים שאין שייך באלו כלל דהתם לא נפסל השטר בשביל השושבינים שחתומים רחוק שני שיטין שאינם מן העדים ואינם שייכין לשטר כלל: **גופא** אמר רב שטר הבא הוא ועדיו על המחק כשר. ואם תאמר וניחוש שמא מעיקרא היה הוא על הנייר ועדיו על המחק (פ) *דפסול ומחק כל השטר וכתב מאי דבעי והוי על המחק ויש לומר דהא ליכא למיחש שאם מעיקרא הוה הוא על הנייר ועדיו על המחק הוה כתוב בין סהדא לסהדא אנחנא סהדי

רש"א למעלה בשטר כו' זה שטר

רש"ל דכשר

רבינו גרשום

הניחא לרב כהנא דמתני להא משמיה דשמואל. שטר הבא הוא ועדיו על המחק כשר: שפיר. דהשתא לא קשיא דרב אדרב דאמר לעיל לא שנו אלא בין עדים לשטר אבל בין עדים לאשרא אפי' טובא נמי כשר משום דמטיים ליה ולא חיישינן דלמא גייז ליה לעילאי ומחיק לטיוטא כו' משום דרב לא סבר כשמואל דאמר שטר הבא הוא ועדיו על המחק כשר אלא פסול ומשום הכי לא מחיק ליה מלוה ואפשר בתקנה דמטיים ליה ומיתוקמא מילתא דרב שפיר. אלא לרב טביומי דמתני לה משמיה דרב שטר הבא על המחק הוא ועדיו כשר השתא קשיא דרב אדרב הואיל דאמר בין עדים לאשרא אפילו טובא כשר אמאי הא אע"ג דמטיים ליה איכא למיחש דלמא גייז ליה. ומשני אפי' לרב טביומי מיתוקמא מילתא דרב שפיר דהיכא דמטיים ליה ליכא למיחש דמחיק לטיוטא דקסבר רב כל כי האי גוונא דשטר הבא הוא ועדיו על המחק א) כשר משום דאין מקיימין אותו שטר על מחק מן האשרא שבו שכתוב תחתיו אלא מן העדים שבו החתומים על המחק מקיימין אותו שאומרים לבעל השטר הבא עדים שיעידו על החתומין במקום מחק שהוא כתב ידן ואם לא יעידו עדים מזויף הוא. והואיל דאיצטריך לאיתי עדים לקיימו לא אתי למיגז ואמטו להכי אפי' שייר טובא נמי אי מטיים ליה כשר דליכא למיחש דלמא מחיק ומזייף ליה: ור' יוחנן אמר לא שנו. דשיטה אחת כשר אלא היכא דשביק ב) בין עדים לאשרא. אפי' שיטה ומחתים נמי עדיו באותה שיטה עצמה. וקא סבר ר' יוחנן שטר הבא הוא ועדיו בשיטה אחת כשר. ועוד שיש קיום השטר מלמטה משום הכי קאמר אפי' שיטה אחת בין עדים לאשרא פסול דלמא מזייף כי האי גוונא. אי הכי בין עדים לשטר אמאי בשיטה אחת כשר הא איכא למיחש דלמא גייז לעילאי כל כתיבת השטר וכתיב מאי דבעי בההיא שיטה כך חייב פלוני לפלוני והא חתימי סהדי בשיטה שניה שהיו חתומין ועומדין וגם קיום השטר שתחתיו. ומשני קסבר ר' יוחנן שטר הכתוב בשיטה אחת כשר (והאי) דאיכא למימר הכי מתרמי עובדא אבל להיכא דאיהו בשיטה אחת ועדיו בשיטה אחרת פסול. ג) ואי אמרי' ליה אמאי חתימת העדים נמי בשיטה שניה אמר לרבות בעדים אנא עבדי כדי שיהא החוב מפורסם ואמאי כשר. קסבר ר' יוחנן כי האי גוונא אין מקיימין אותו שטר אלא מן העדים שלמעלה החתומין באותה שיטה של השטר אם יש עדים שמכירין שהיא כתיבת ידם כשר ואם לאו פסול:

(א) גמ' אפי' שיטה אחת נמי פסול: (ב) רשב"ם ד"ה אלא בין וכו' שטר ועדים באותה שיטה כצ"ל ותיבת פסולים נמחק: (ג) ד"ה וניחוש דלמא כו' היינו וכו' והכי פירושו וניחוש דלמא הך שיטה חלק: (ד) תוס' ד"ה (בע"א) ר' יוחנן וכו' מיירי בלא טיוטא הס"ד ואח"כ מתחיל הג"ה אי נמי וכו' דכל כה"ג נמי אין מקיימין וכו' ע"כ הג"ה: (ה) ד"ה הניחא וכו' דמשמיה דשמואל קאמר ליה שפיר ק' וכו' אע"פ שהיה כתוב על מחוק: (ו) ד"ה שיטה וכו' והאשרתא מקיימת אותו וא"ת: (ז) בא"ד והאשרתא מקיימת אותו השתא דאתינא. נ"ב ז"ל המרדכי כתב ר"י השתא דאתינא להכי כו': (ח) בא"ד ליכא למיחש למידי דאי: (ט) בא"ד שיש בו שני עדים: (י) בא"ד ההוא טעמא גופיה שפירשתי: (כ) בא"ד גליון מרובה בראש השטר והעדים: (ל) בא"ד שני שיטין לפני העדים או שיטה אחת לפני האשרתא וכו' אבל בחלק שאין בו צורך: (מ) בא"ד שאין זה צורך השטר: (נ) בא"ד ועשה זה השטר לפניהם שהרי העדים יכולין להניח חלק לפניהם כיון שאינו צורך השטר אלא יש להם לחתום זה תחת זה וא"ת זה אינו צורך השטר שאפי' חתוכה אותה חצי שיטה שלפני העדים אין לנו לחוש שמא היה השטר שא"כ היה הלוה שוטה שעשה שטרו והניח חלק לפני העדים שהמלוה היה יכול לכתוב בו שטר אחר ולחתוך זה השטר יש לומר כצ"ל: (ס) בא"ד יוודע זיופו שיהיה ניכר וכו' ומניחין חצי שיטה חלק לפניהם ומ"מ יש לומר שאין זה צורך השטר: (ע) בא"ד או אפילו באמצע שיטה בלבד שיחתמו זה תחת זה ויש ליתן טעם בשושבינים שאין לחוש באלו כלל דהתם לא נפסל השטר כצ"ל: (פ) ד"ה גופא וכו' ועדיו על המחק דכשר ומחק כל השטר וכתב מאי דבעי והוי הוא ועדיו על המחק וי"ל:

א) נ"ל על המחק אין מקיימין אותו שטר וכו'. ב) נראה דצ"ל היכא דשביק בין עדים לכתב אבל בין עדים לאשרא אפי' שיטה אחת פסול: דלמא גייז ליה לעילאי. ומחתים נמי עדים באותה שיטה וכו'. ג) נ"ל וליחוש דלמא כתב הוא ועדיו בשיטה אחת ואי אמרינן ליה וכו'.

ואם תאמר מוחק וחוזר ומוחק [א]אינו דומה נמחק פעם אחת לנמחק שתי פעמים וליחוש דלמא שדי דיותא אמקום עדים מעיקרא ומחיק ליה דכי הדר מחיק ליה להאי הוה ליה אידי ואידי נמחק שתי פעמים אמר אביי קסבר רב [ב]אין העדים חותמין על המחק אלא אם כן נמחק בפניהם מיתיבי [ג]הוא על הנייר ועדיו על המחק כשר וניחוש דלמא מחיק ליה וכתיב מאי דבעי והוי ליה הוא ועדיו על המחק [ד]דכתבי הכי אנחנא סהדי חתמנא על מחקא ושטרא כתב על ניירא דכתבי היכא אי מלתחת גייז ליה אי עילאי מחיק ליה [ה]דכתבי בין סהדא לסהדא אי הכי אימא סיפא [ו]הוא על המחק ועדיו על הנייר פסול אמאי פסול הכא נמי נכתבו הכי אנחנא סהדי חתמנא על ניירא ושטרא על מחקא [השתא נמי] מאי אמרת מוחק חוזר ומוחק הא אמרת אינו דומה נמחק פעם אחת לנמחק שתי פעמים [ז]הני מילי היכא דחתימי סהדי אמחקא היכא דלא חתימי סהדי אמחקא אלא אניירא לא ידיע וליתי מגילתא אחריתי ולמחוק ולידמי לא דמי מחקא דהא מגילתא למחקא דהא מגילתא ולקבלה לחתימות ידא דסהדי בבי דינא ולמחוק ולידמי אמר רב הושעיא [ח]אינו דומה נמחק בן יומו לנמחק בן שני ימים ולישהייה אמר רבי ירמיה א)חיישינן לב"ד טועין: רבי חנינא בן גמליאל אומר מקושר וכו': השיב רבי לדברי ר' חנינא בן גמליאל והלא

וא"ת. והלא חוזר הוא ומוחק את השטר וזייף וחתמי סהדי ומשני אין דומה חתימת העדים שחתום על המחק שנמחק פעם אחת לכתיבת השטר הכתוב על נמחק שתי פעמים ויהא ניכר הזיוף: **וניחוש דלמא שדי.** בעל השטר דיותא בקלף במקום חתימת העדים קודם שחתמו ומחקו וחזר וכתב על כל הקלף ומחקו כולו וחתמו העדים בקלף שנמחק שתי פעמים והשטר נכתב על המחק פעם אחת וכי הדר מחיק ליה כדי לכתוב עליו זיוף הוה ליה נמחק שתי פעמים כמו שנמחק מקום חתימת העדים שתי פעמים: **אא"כ נמחק בפניהם.** ואם יראו מקום חתימתן משוכה במחיקה מן העליון לא יחתומו: **עדיו על המחק כשר.** אם מכירין לחתימתן או שהיה כתב ידם (א) במקום אחר: **הוא על המחק כו' פסול.** שמא מחק את השטר וזייפו: **השתא נמי.** חוזר עוד ומוחק ומזייף [ומקשינן והא אמרת אינו דומה כו'] ומשני הני מילי היכא לחתמי סהדי על המחק כיון שיש שני מיני מחקים בשטר אחד זה אצל זה יכול להכיר מי נמחק יותר מחבירו: **למחקא דהא מגילתא.** זה עב וזה דק ומחק של קלף עב אינו ניכר כל כך: **ונקבל חתימת ידייהו בבי דינא.** שלא יפקיד בעל השטר עדות של עדיו ואחר כך נמחוק ונכתוב בההיא מגילתא גופא ונדמייה: אית ספרים דגרסינן בהו ונשהייה אמר רבי ירמיה חוששין לב"ד טועין (ב) ולא ידעו לדקדק כל כך ב) או להשהותו להכשיר שטר פסול הלכך פסקוהו למילתיה ופסלו כל שטר שעל המחק ועדיו על הנייר ואית דלא גרסי ונשהייה וגרסי רבי ירמיה אומר חיישינן לב"ד טועין ואין נותנין לב לדמות ולמחוק ובמקום תירוץ רב הושעיא תירץ רב ירמיה כך: **השיב רבי לדברי רבי חנינא בן גמליאל.** שאמר מקושר יכול לעשותו פשוט: והלא

סהדי חתימי על המחקא ושטרא אניירא כדמפרש בסמוך ואין לחוש שמסר לו שטר פסול (ע"כ) וא"ת שמא מחק אנחנא סהדי וכל השטר שלמעלה בר מן העדים וכתב מאי דבעי וי"ל דלא מכשרינן הוא ועדיו על המחק אלא כשאין ריוח בין עד לעד כדי לכתוב אנחנא סהדי וריב"ס פירש דאין לחוש שמא ימחוק אנחנא סהדי כיון דמעיקרא הוה כתב על המחק ואם ימחקנו ה"ל נמחק ב' פעמים והשטר שכתוב על הנייר שמחקו ה"ל נמחק פעם אחת ויהיה ניכר הזיוף דאינו דומה נמחק פעם אחת לנמחק שתי פעמים ונראה לי דהיינו כשכותב על המחק אז ניכר איזה נמוחק פעם אחת ואיזה נמחק שתי פעמים אבל הנייר מחוק גרידא שאין כתוב עליו כלום אותו אינו ניכר וכן מוכח בסמוך דפריך וניחוש דלמא שדי ליה דיותא אמקום עדים ומחיק ליה והדר מחיק ליה והוה ליה אידי ואידי נמחק שתי פעמים כשימחוק אחרי כן השטר ומאי פריך הלא בשעה שירצו לחתום יראו (ג) מחוק פעם אחת ומקום שהמלוה מחתימם מחוק שתי פעמים אלא ודאי אינו ניכר עד שיהא כתוב ויהא יבש מיהו הא לאו ראיה היא דמצי למימר דלעדים אינו ניכר דלא דייקי אבל שטר הבא לפני ב"ד ניכר דב"ד דייקי ולכך אי מחיק אנחנא סהדי ירגישו ב"ד שנמחק שתי פעמים וחתימת העדים לא נמחק כי אם פעם אחת כדינא מיהו קשה לרבי דלדברי ריב"ס תינח היכא דנכתב אנחנא סהדי על המחק כמו העדים אלא היכא דנכתב אנחנא סהדי על הנייר ימחקנו וגם (ד) השטר שהוא על הנייר ויהא שטר הבא הוא ועדיו על המחק ואמאי כשר וכ"ת הוא על הנייר ועדיו על המחק לא הוי כשר אלא כשמחק בין עד לעד במקום שיכתבו אנחנא סהדי אבל אי כתבו אנחנא סהדי על הנייר לא אדרבה זה ראוי להכשיר יותר דודאי לא עשה שום זיוף אבל כשנמחק השטר ונמחק הריוח בין סהדא לסהדא שיש לחוש שמא היה כתוב בו אנחנא סהדי (ה) ג) ומחק וזייף אז ראוי לפסול יותר וגם לא אשכחן חילוק בין כתוב אנחנא סהדי על הנייר בין כתוב על המחק וי"ל דלא חיישינן שמא מחק אנחנא סהדי (ו) שאם כן יש ריוח בינתים בין סהדא לסהדא ומסתמא אין כותבין (ז) ד) בזה הדיבור כנגד חתימה בפחות משני שיטין וכמו שבשני שיטין בין העדים לכתב פוסלין את השטר כן שני שיטין בין עד לעד פוסל דלמא יכתוב (ח) ה) ב' שיטות לפני העד וכן משמע לקמן דשני עדים בשני שטרות מלטרפין להוציא ממון ואין לומר שיחתום ו) בשבילו דלענין אפוקי ממונא חשוד דלא מהימן אלא בשבועה והיכן יש לחוש שמא מחק אנחנא סהדי היכא שהעדים חתומים זה אצל זה באחד שיטה זה בראש השיטה וזה בסוף השיטה ואנחנו סהדי בנייר בינתים בזה אין רגילות (ט) דאנחנו סהדי על הנייר ועדים על המחק דלמה יעשו שטות זה לכתוב אנחנא סהדי על הנייר והם חתומים על המחק יחתמו על הנייר ודיו וא"ת ולמה לא תקנו (י) שטרא על הנייר ועדיו על המחק כשר בלא אנחנא סהדי וכשעדיו והשטר על המחק לא יהא כשר אם לא כתבו בו אנחנא סהדי כתיבי אמחקא ושטרא כתיבא אמחקא דהשתא ליכא למיחש שמתחילה היה השטר על הנייר ומחקו וזייפו שיותר היה להם לעשות תקנה כשהשטר עשוי ז) [על המחק] דאיכא למיחש ביה שנעשה זיוף מבאותו שעדיין לא נעשה בו זיוף וי"ל הוא ועדיו על המחק שכיח טפי שיש לסופר כמה טופסי שטרות שלא כוון בהן המעשה ומחקם אבל הוא על הנייר ועדיו על המחק לא שכיח כולי האי ולכך תקנו אנחנא סהדי והשתא מיתרצא שפיר מה שהקשה ר"י על פי' ריב"ס שיותר יש לנו להכשיר אנחנא סהדי כשכתוב על הנייר שלא נעשה בו שום זיוף יותר משכתוב על המחק דאיכא למיחש שנעשה בו זיוף שעתה יש ליתן טעם (כ) זה שפיר דאנחנא סהדי על הנייר לא שכיח אלא אדרבה יחתמו על הנייר ויהיה הכל על הנייר (ל) וקשה לפי' ח) רשב"ס שפירש בשטר הבא הוא ועדיו על המחק שאם יש ריוח מחוק בין עד לעד פסול דאיכא למיחש שהיה כתוב בו אנחנא סהדי והשטר היה כתוב על הנייר ומחקו א"כ הא דקאמר דכתבי אנחנא (מ) בין עד לעד היינו כשיש נייר בין עד לעד שאם כבר מחוק בין עד לעד למה יכתבו אנחנא סהדי ירחיקו העדים זה מזה שיעור אנחנא סהדי ודי בכך שאם ימחוק ויהיה הכל על המחק יהא פסול כדפרישית כיון שיש ריוח בין עד לעד וזה אינו נראה לומר שאינו מצריך אנחנא סהדי אלא כשיש נייר בין עד לעד דהוה ליה לגמ' לפרש ועוד א"כ (נ) בשופטני עסקינן שהניחו הנייר וכתבו על המחק ומיהו איכא למימר שאין להקשות כשיש מחק בין עד לעד למה יכתבו אנחנא סהדי יניחו חלק ודיו (ס) וזה אינו שאם לא נצריכו לכתוב לא יניחו בין זה לזה ולא יחושו כי יאמרו למה אניחנו וארחיק חתימתי מחבירי כיון שאינו כתוב בינתים: **וניחוש** דלמא שדי דיותא אמקום עדים. פירשתי לעיל: **אי** לעילאי מחיק. לפירוש ריב"ס שפירש כשנמחק שתי פעמים ניכר (ע) שאין כתוב עליו השתא קשה לישדי דיותא בין עדים לכתיבה ולמחוק ליה והדר לכתוב אנחנא סהדי וכו' דהשתא לא מצי מחיק ליה לפי שיהא נמחק שתי פעמים ויהא ניכר אבל לפי' רבי ניחא שאינו ניכר כיון שאין כתוב עליו כלום ומיהו עדיפא מינה משני דבלא דיותא מצי עביד בין סהדא לסהדא: **לישהייה.** מאן דלא גרים ליה (פ) סבר דכמו כן אינו דומה נמחק בן שני ימים לנמחק בן שלשה:

השתא

מסורת הש"ס

א) [לעיל קלה: וש"נ]: ב) רש"ל כל כך ולהשהותו ויבואו להכשיר: ג) רש"ל ונמחק בזיוף: ד) רש"ל זה: ה) רש"ל בשיטה בפני: ו) רש"ל בשביל א' וגי' כ"י ואיכא למימר שיחתום בשביל א': ז) רש"ל י"ח (רש"א רבי):

עין משפט נר מצוה

כו א ב מיי' פכ"ז מהל' מלוה ולוה הלכה ט סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' מה סעיף כ:

כז ג ד מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעיף כא:

כח ה ו ז מיי' שם הלכה יב טוש"ע שם סעיף כב:

כט ח שם סעיף בהג"ה:

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה עדיו וכו' כתב ידם יוצא ממקום אחר: (ב) ד"ה אית ספרים וכו' שלא ידעו לדקדק כל כך להשהותו ויבואו להכשיר וכו' ובמקום שתירץ רב הושעיא כך תירץ ר' ירמיה כך: (ג) תוס' ד"ה (בדף הקודם) גופא וכו' שירצו לחתום יראו השטר מחוק פעם אחת: (ד) בא"ד ימחקנו וגם ימחוק השטר שהוא על הנייר וכו' אלא כשנמחק בין עד לעד במקום שכתבו אנחנא וכו' דאדרבה זה: (ה) בא"ד ומחק וזייף אז ראוי לפסול יותר: (ו) בא"ד שאם כן יש ריוח בינתים. נ"ב [היינו כשהעדים חתומים זה תחת זה] ואם אין העדים חתומים זה תחת זה אלא זה אחר זה זה בראש השיטה וזה בסוף השיטה כו' התם ודאי אין לחוש שמא מחק אנחנא סהדי דלמה יעשו שטות כזה כו' והשטר כשר אע"פ שיש ריוח בינתים באותה שיטה כשיעור שיכתוב שטר לפני העד דלא יועיל שטר כשבא הוא והעד בשיטה אחת אם לא שני עדים חתומים באותה שיטה דלפי' הוציא עליו כתיבת ידו לא מהני כשבא בשיטה אחת ולפריב"ס כאשר כתוב בהגהות אשיר"י וכחתומים זה תחת זה לא היה יכול לדמות ג"כ דלמה יעשו שטות כזה כו' דהתם אם היו העדים חותמים על הנייר היו מרחיקין ב' שיטות מן השטר ודו"ק: (ז) בא"ד ומסתמא אין כותבין דבור כזה כנגד חתימה בפחות. נ"ב [כי תיבות אנחנא סהדי וכו' ארוכה יותר מחתימת העד]: (ח) בא"ד כן שני שיטין בין עד לעד פוסל דלמא יכתוב שטר אחר לפני העד וכן משמע לקמן ששני עדים בשני שטרות מצטרפין להוציא ממון אבל אין לומר שיכתוב בשבילו לענין אפוקי ממונא חשוד דלא מהימן בכ"ע וי"ל כלומר אבל בלא צירוף ליכא למימר דיכתוב שטר לפני העד כדי להוציא ממון בעד אחד מן החשוד על השבועה הא ליתא דהא אף כנגד עד אחד אינו נאמן אלא בשבועה ומיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא לא אמרינן: (ט) בא"ד בזה אין רגילות שיכתבו אנחנא סהדי: (י) בא"ד ולמה לא תקנו דשטר על הנייר: (כ) בא"ד ליתן טעם לזה ספיר: (ל) בא"ד וקשה לפי' רשב"ס. נ"ב הוא פי' שכתבו התוס' בתחלת הדבור: (מ) בא"ד אנחנא סהדי בין עד לעד: (נ) בא"ד ועוד א"כ אטו בשופטני: (ס) בא"ד יניחו חלק ודיו דזה אינו: (ע) ד"ה אי עילאי וכו' ניכר אע"פ שאין כתוב עליו: (פ) ד"ה לישהייה מאן דלא גרס ליה היינו משום דכמו כן:

רבינו גרשום

ואם תאמר. אמאי כשר הא מצי מלוה לחזור ולמחוק כתיבת השטר וחוזר וכותב מאי דבעי הואיל והעדים נמי חתימי על מחק. הא לא מצי למיעבד דניכר הוא דאין דומה מקום עדים שאינו נמחק אלא פעם אחת למקום השטר שנמחק ב' פעמים. לפי שנגרר הקלף ביותר ויש היכר. ואכתי אמאי כשר ליחוש דלמא שדי מלוה בתחלת נמי [קודם] דנכתב השטרא על גבי כתב מחוק זה שדי דיותא אמקום עדים להיכא דמשער דחתימי עדים ועבד הכי מעיקרא קמי דנכתב השטר ונטל אותו קלף ואשדיה דיותא א) דבמקום עדים והדר כתיב השטר על אותו שטר שלא נמחק אלא פעם אחת וחתמו העדים במקום שהיה הדיו דנמחק ב' פעמים ולפי שהשטר הוא כבר כתוב לא יכלו להבחין אם נמחק פעם אחת לנמחק ב' פעמים ואחר שחתמו העדים במקום שנמחק ב' פעמים חזר ומחק כתיבת השטר והדר וכתב מאי דבעי: והוה ליה אידי ואידי. מקום השטר ומקום העדים נמחק ב' פעמים ומזייף הכי וליכא היכרא ואמאי כשר: אמר אביי. מש"ה כשר דקסבר רב אין העדים חותמין על השטר אלא אם כן נמחק בפניהם שיראוהו קודם שיכתוב על גבי השטר וראוהו היאך נמחק דאי הדר תו ומחק במקום שהעדים חותמין הן שראוהו תחלה נמחק מכירין בין נמחק פעם אחת לנמחק ב' פעמים: מיתיבי. הוא. כתיבת השטר: על הנייר. שאינו מחוק: ועדיו על המחק כשר. ואמאי לרב דאמר שטר הוא ועדיו על המחק כשר ליחוש דלמא מחיק לנייר שכתוב בו השטר והדר וכתב מאי דבעי והוה אידי ואידי נמחק פעם אחת. ומשני משום הכי כשר דכתבי עדים הכי אנחנא סהדי כו'. אי לתתאי מחתימת העדים גייז ליה ומחיק ליה לגוף של שטר או לעיל מן העדים מחיק ליה וליכא היכרא למלתא. ומשני דכתבו בין סהדי לסהדי דאי גייז ליה גייז לסהדי ואי ליכא עדים פסול. ואי מחיק ליה הא נמחק תרי זימני ואינו דומה נמחק פעם אחת לנמחק ב' פעמים. הוא על המחק ועדיו על הנייר פסול משום דאיכא למימר דהדר מחיק ליה ומזייף ליה. והאמרת אינו דומה נמחק כו'. והאי נמחק ב' פעמים וניכר ואמאי פסול: הני מילי היכא דכתבי סהדי אמחוקה ושטר אמחק איכא היכרא בין מחיקת מקום העדים שהוא פעם אחת ובין מחיקת מקום השטר שהוא ב' פעמים. ואכתי אמאי פסול וליתו מגילתא אחריתי ולמחוק חדא זימנא ולידמי אי דמיא ב)למחיקת הא מגילתא דהאי שטר. ומשני לא דמי מחקא דהא מגלתא למחקא דהא מגלתא לפי דקליש טפי או דעבי טפי. ואכתי אמאי פסול ליקבליה לחתימת ידיה דסהדא דחתימי בהאי שטרא דמחיק יבואו עדים ויעידו לפני בית דין יודעים אנו שזו היא כתיבת העדים החתומין ובתר דקבלו לסהדותייהו למחוק מקום חתימותייהו ולידמי אי דמי מחיקת העדים שנמחק פעם אחת למחיקת מקום השטר. וכי האי גוונא אפשר בתקנה ואמאי פסול. בן שני ימים דמחיק מחיקתו וליכא למיקם עלה דמלתא. ולשהייה לשטר ג' ימים או טפי לאחר מחיקת העדים וניחזי דהשתא אידי ואידי מכמה ימים הוא ואכתי אמאי פסול והא אפשר למבדקיה הכי. אמר ר' ירמיה להכי קא פסיק דפסול דחיישינן לבית דין טועין דכיון דחזו דכתבו עדים הכי ושטרא על מחקא סמכי עדים ולא בדקו ליה אי נמחק פעם אחת או שתי פעמים. הלכך גזרי דפסול אע"ג דאפשר בבדיקה משום בית דין טועין דלא בדקי אלא גבו לאלתר: רבי חנניה בן גמליאל אומר מקושר שכתבו עדיו מתוכו כשר מפני שיכול לעשותו פשוט. יפתח קשוריו והוי פשוט אע"פ שיש בו אויר ג' שיטות למעלה אין בכך כלום והרי

א) לכאורה צ"ל וחזר ואשדי דיותא אכולא שטרא והדר כתב השטר על אותו שטר וכו'. ב) נראה דצ"ל אי דמיא מחיקת הא מגילתא למחיקה דהאי שטר.

והלא אינו דומה זמנו של זה לזמנו של זה פשוט מלך שנה מונין לו שנה שתים מונין לו שתים מקושר מלך שנה מונין לו שתים שתים מונין לו ג' וזימנין דיזיף מיניה זוזי במקושר ומיתרמי ליה זוזי ביני ביני ופרע ליה וא"ל הב לי שטראי ואמר ליה אירכס לי וכתב ליה תברא וכי מטי זמניה משוי ליה פשוט וא"ל (א)הני השתא דיזפת מינאי קא סבר אין כותבין שובר ומי בקי רבי במקושר והא ההוא מקושר דאתא לקמיה דרבי ואמר רבי שטר מאוחר זה וא"ל זונין לרבי כך מנהגה של אומה זו מלך שנה מונין לו שתים שתים מונין לו שלש בתר דשמעה מזונין סברה ההוא שטרא דהוה כתב ביה בשנת פלוני ארכן א"ר חנינא יבדק אימתי עמד ארכן בארכנותיה ודלמא דאריך מלכותיה אמר רב הושעיא כך מנהגה של אומה זו שנה ראשונה קורין לו ארכן שניה קורין לו דיגון ודלמא עבורי עברוהו והדר אוקמוהו אמר ר' ירמיה ההוא ארכן דיגון קראו ליה א)ת"ר הריני נזיר (הינא) סומכוס אמר הינא אחת דיגון שתים טריגון ג' טטריגון ארבע פנטיגון חמש ב)תנו רבנן [א]בית עגול דיגון טריגון פנטיגון אינו מטמא בנגעים טטריגון מטמא בנגעים מנא הני מילי דתנו רבנן למעלה אומר °קיר קירות שתים למטה אומר קיר קירות שתים הרי כאן ארבע ג)ההוא מקושר דאתא לקמיה דרבי ואמר רבי אין זמן בזה א"ל ר' שמעון ב"ר לרבי שמא בין קשריו מובלע פלייה וחזייה הדר חזא ביה רבי בבישות א"ל לאו אנא כתבתיה ר' יהודה חייטא כתביה א"ל כלך מלשון הרע הזה זימנין הוה יתיב קמיה וקא פסיק סידרא בספר תהלים אמר רבי כמה מושר כתב זה אמר ליה לאו אנא כתבתיה יהודה חייטא כתביה א"ל כלך מלשון הרע הזה בשלמא התם ג)איכא לשון הרע אלא הכא מאי לשון הרע איכא משום דרב דימי דתני ד)רב דימי אחוה דרב ספרא [ה]לעולם אל יספר אדם בטובתו של חבירו שמתוך טובתו בא לידי רעתו אמר רב עמרם אמר רב שלש עבירות אין אדם ניצול מהן בכל יום הרהור עבירה ועיון תפלה ולשון הרע לשון הרע סלקא דעתך אלא

אבק

תורה אור

ויקרא יד

והלא אין זמנו של פשוט כזמנו של מקושר. דאילו זמנו של פשוט אם נכתב בשנה ראשונה שעמד המלך אין מונין לו אלא שנה שתים מונין לו שתים אבל מקושר אם מלך שנה כותבין בשטר שתים שתים מונין לו שלש כלומר מקדימין לו שנה שהרי מנהג האומה כדלקמן להקדים למלך שנה ושמא לכבוד המלך היו עושין כלומר כבר החזיק במלכותו שתי שנים וחכמים תקנו לכתוב במקושר כמנהג האומה כדי לתת חילוקים הרבה וחומרות במקושר משום תקנת הכהנים הקפדנים כדאמרי' לעיל כדי שלא יהא נוח לגרש נשותיהן (ב) : ומקשינן דלמא יזיף ליה במקושר . דמוסיף ליה שתא ופרעיה בתוך שנתו וא"ל אירכס לי שטרא וכתיב ליה שובר ובתר הכי משוי ליה פשוט וא"ל בתר דכתבית לך האי שובר הדרת ויזפת מינאי ושטר שלי מוכיח דזמנו בתר זמן השובר ופרקינן אין כותבין שובר ולעולם לא פרע ליה עד דקרע (ליה) לשטרא ופלוגתא היא לקמן בפירקין בכתיבת השובר : ומי בקי רבי במקושר . דאמר זמנו של זה לא כזמנו של זה : והא ההוא דאתא לקמיה דרבי. בשנה ראשונה של מלך וכתוב בו שתים ואמר רבי מאוחר הוא זה : זונין . שם חכם : כך מנהגה כו' . דרבנן תקון במקושר כי ההוא מנהג להפריד מלות וחוקים בין פשוט למקושר כדאמרן בריש פירקין : ומשני בתר דשמעה מזונין . אותיב לרבי חנינא (ג) : ההוא שטר. פשוט: דהוה כתב ביה בשנת פלוני ארכן . לוה פלוני מפלוני ולא הוה כתב ביה כמה שנים למלכותו של אותו מלך או ראשונה או שניה או שלישית ארכן זה מלך ובשנה ראשונה קורין לו ארכן כדלקמן לפי שעתה מתוקן הוא כמו אריך או לא אריך (סוכה דף מד:) וכמו וערות מלכא לא אריך לנא למחזא (עזרא ד) לא נאה ויפה לנו לראות ערותו של מלך וחרפתו : יבדוק אימתי עמד ארכן במלכותו . כי בשנה ראשונה של מלכותו נכתב שטר זה ומההיא שתא טרפי בעלי חובות ללקוחות : דאריך במלכותו . כלומר לאחר שהאריך ומלך כמה שנים לוה פלוני זה מפלוני ולא יטרפו לקוחות אלא מיכן ולהבא : שנה ראשונה קורין לו ארכן . מתוקן למלכות מחדש : דיגון . לשון שנים וקרוב ללשון לעז שלנו : ודלמא עבורי עברוהו . ממלכותו והדר אמלכוהו לסוף שנתים ושלש ומיקרי נמי ארכן ושמא השטר נכתב כשמלך בשניה ואמאי יגבה מזמן ראשון : ארכן דיגון קרו ליה . לפי שהחזירוהו למלכותו אחר שהעבירוהו : ת"ר הריני נזיר הינא סומכוס אומר הינא אחת . כלומר אם לא פירש כמה נזירות נזר ואמר הריני נזיר הינא היינו נזירות אחת לשלשים יום וכלם הינא דיגון טריגון כולן לשון לעז שלנו הם : דיגון שתים . ויהיה נזיר ששים יום : בית עגול . העשוי ככבשן שאין לו שום פינת קרן זוית : דיגון . פינות שתים מצד אחת עגול וצדו אחת יש לו שתי פינות : טריגון. דעביד *כחולבא ויש בה שלש פינות: פינטיגון. יש לו חמש פינות [כזה] : טטריגון . מרובע : מנא ה"מ . דאין מטמא בנגעים אלא מרובע : למעלה . הוא יכול לומר והנה הנגע בקיר הבית וכתב קירות: הרי כאן ארבע. והיינו מרובע אבל בית עגול כולו קיר אחת ומראהו שפל מן הקיר לגופיה אתא. ובפירוש רבינו חננאל כיולא בו אמור ה) אין לו להקב"ה בעולמו אלא יראת השם שנאמר (איוב כח) הן יראת ה' שכן בלשון יוני קורין להאחת הינא ושמא בספריהם כתובה : חזא ביה בבישות . כסבור שהוא כתבו וברצונו לא היו עושין מקושר אלא פשוט לפי שטועים בו א"כ לפי שהיה מובלע בין קשריו יותר מדאי שרבי עצמו טעה בו : יהודה חייטא . כן שמו : כלך מלשון הרע הזה . כלומר לא היה לך להטיל אשמה עליו היה לך לומר איני כתבתיו : מאי לשון הרע איכא . והלא בשבחו של ר"י חייטא דיבר כשאמר יהודה חייטא כתביה : בא לידי רעתו . לידי גנותו מתוך שמרבין בשבחו מזכירין שם גנות שבו : עיון תפלה . יש מפרשין שלאחר שהתפלל דן בלבו שישלם לו הקב"ה שכרו ויעשה הקב"ה צרכיו וישמע תפלתו לפי שהתפלל בכוונה:

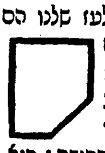

נ"ל כתובה . יעב"ץ

השתא הוא דאוזפת מינאי . פירוש ומפסדי הלקוחות שלא כדין אבל משום פסידא דלוה לא איכפת לן דאיהו הוא דאפסיד אנפשיה כשלוה בהאי שטרא כדפרישית לעיל גבי עדים דלית לן למיפסל לשטרא משום שיוכל לזייף על העדים עצמן להוציא עליהם כתב ידן דאיכהו דאפסדו אנפשייהו אי נמי י"ל דאין כאן הפסד ללקוחות כגון דכתב זה השטר בלא אחריות ואפ"ה חיישינן לפסידא דלוה שאין זה הפסד שיהא הלוה יודע ליזהר כל כך ולא מסיק אדעתיה שיבא לידי זיוף :

בשנת פלוני . נראה לר"י דהאי ארכן לאו היינו מלך אלא ממונה שמסירים אותו משררתו לאחר שנה ואין ממונה עולמית והיינו דפריך דלמא עברוהו ואמלכוהו ואע"ג דקרי ליה מלך כן דרך לקרות שררה לשון מלוכה כדאמר מלך רבי יוחנן (תענית דף כא.) מלך רבה (ברכות דף סד.) אבל אי ארכן היינו מלך אין דרך שיעבירוהו ממלכותו :

הינא אחת. לשון יווני הוא כדאמר (ד) (שבת דף נה:) בלשון יווני קורין לאחת הינא וקשה דמאי קמ"ל דאם אמר הריני נזיר שתי נזירות דהוא חייב שתי נזירות הא פשיטא מה לי לשון עברי ומה לי לשון יווני מה לי לשון לעז וי"ל דאם אינו יודע מהו לשון דיגון טריגון ואמר הריני נזיר דיגון טריגון ואינו ו) משמע בלשון הקדש כמו דיגון (ה) שתים כו' דהאי הוי לשון לועז והא קמ"ל דהוי כלשון חכמים וחייב אם אמר דיגון שתי נזירות וכי האי גוונא אמרינן [בנדרים] (דף י.) הריני נזיק נזיח פזיח איכא דאמרי לשון נכרים הכי וא"ד לשון חכמים [שבדו] להיות נזיר בו :

עיון תפלה . הוא רע כשמהרהר בתפלתו כדאמרינן בברכות (דף נה.) המעיין בתפלתו בא לידי כאב לב כדאמרינן התם אלו דברים המזכירים עונותיו של אדם קיר נטוי ועיון תפלה והשתא הוי דומיא דהרהור עבירה ולשון הרע שאינו מלוה אבל אינו נראה דלמה אינו ניצול בכל יום הרבה בני אדם אינם מלפים מתי יבא תפלתם שאינם מכוונים כל כך שילפו (ו) תפלתם ונראה לרבי דעיון תפלה שהוא רע שאינם מכוונים תפלתם כדאמרי' (שבת קכז.) באלו דברים שאדם אוכל פירותיהם כו' ועיון תפלה ומזה אין אדם ניצול בכל יום שאין שום אדם יכול לכוין בתפלתו היטב והכי אמר בירושלמי (ברכות פ' היה קורא הל' י) אמר (ז) ר' מתניה מחזקנא טיבותא לרישא דכי מטי למודים כרע מגרמיה ז) .

באתרא

רבינו גרשום

והרי הוא פשוט ופשוט עדיו מתוכו . השיב ר' לר' חנניה בן גמליאל והיאך יכול לעשות ממקושר פשוט והלא אין זמנו של זה דומה לזה ואתי למטרף לקוחות שלא כדין דאילו פשוט אם מלך המלך שנה אחת כותבין בפשוט בשנת אחת למלך פלוני ואם מלך שתים מונין בו שתים ואילו בשטר מקושר אם מלך שנה אחת כשהוא עדיין בשנה ראשונה מונין שתים במקושר שכותבין בו בשנת שתים למלך פלוני לוה פלוני מפלוני כך וכך דרכן לכתוב במקושר שנה אחת יותר מחשבון שנים שמלך והשתא מצי אתי לידי תקלה דיזיף מיניה ממלוה זוזי משנה ראשונה למלך (בשטר פשוט) ועשה לו שטר מקושר וכתב בו שתים למלך פלוני ואינה אלא שנה ראשונה ומתרמי ליה זוזי ללוה ופרע לו באותה שנה ראשונה שלוה ממנו ואמר לוה למלוה החזיר שטרי שכבר פרעתיך ואמר ליה המלוה אירכס ומערים ומעכבו תחת ידו וכותב לו שפרעו וכי מטי זימניה של א)מקושר שטר שכתוב בו בשנת שתים למלך פלוני לוה פלוני מפלוני הוה מפתחו ומשוי ליה פשוט לאותו מקושר ואמר ליה הכי ב)דכתב דמהאי שטר פשוט יופית מינאי תו השתא בשנה שניה למלך. והא גבי תרתי זמני בההוא שטרא אי אמרינן דיכול לעשותו פשוט . ומשני משום הכי אמר ר' חנינא במתני' שיכול לעשותו פשוט ולא חיישינן לכולי האי דקא סבר אין כותבין שובר אלא כשפורע לבעל חובו אינו פורע לו אא"כ מחזיר לו את שטרו וכשמחזיר לו שטרו ליכא למיחש למידי . ורבי היאך הוה מקשי הכי לדברי ר' חנינא ומי בקי רבי במקושר והא ההוא מקושר כו' ואמר רבי שטר מאוחר הוא זה משום דהוה חזי ביה יותר שנה אחרי חשבון שנות המלך שמלך. ואמר לו זונין לרבי כך מנהג אומה זו שמלך שנה מונין לו שתים ושטר מקושר הוא זה שנהגו לכתוב בו כדרך מנהג אומה זו שנה יתירא אלמא דלא בקי במקושר . ומשני בתר דשמעה מזונין הוה בקי דזמנו של מקושר אינו כזמנו של פשוט : בשנת פלוני ארכן לוה פלוני מפלוני וזה משמע ערכן כלומר בשנה שהיה ערוך ומתוקן במלכות שבשנה ראשונה שמלך קורין לו ארכן . ואמר ר' חנינא יבדק כמה שנים הן שעמד ארכן . ובאותה שנה שהיה ארכן נכתב השטר . ודלמא ארכן דאריך במלכותיה כלומר דהכי משמע שלאחר כמה שנים שהאריך במלכותו כתב השטר שלוה ממנו (ולא מחפש) ואין יכול לטרוף לקוחות שקנו מבעל חובו באותן שנים שעברו . אמר רב אושעיא לא איכא הכי אלא ארכן קורין לו בשנה ראשונה ויכול לטרוף לקוחות מאותה שנה ואילך . ודלמא עברוהו לאחר י"ח שנים או לאחר כ' שנה והדר אוקמיה וקראוהו נמי ארכן כשהחזירוהו וזה השטר נכתב בפעם שנית כשהחזור ולא טרף כדין עד השתא . ליכא למימר הכי דא"כ ששתי פעמים המליכוהו ארכן דיגון מיקרי ליה . אלא מדלא כתב בשטרא אלא ארכן סתם אינו אלא משנה ראשונה שמלך ובדין טורף . סומכוס אומר אם אמר הריני הינא קיבל עליו נזירותו ל' יום . ואם אמר הריני נזיר דיגון קיבל עליו ב' נזירות ששים יום וכן כל הני . והאי לשון פלטין של יוני היא . בית עגול שאין לו זוית כלל . דיגון שאין לו אלא ב' זויות . טריגון ג' זויות . פנטיגון של ה' זווית . מטריגון שיש לו ד' זוית . כרוב בתים מטמא בנגעים : למעלה בפרשת נגעים כתיב ביה והיה הנגע בקירות הבית . ומצי למימר בקיר הבית מה ת"ל קירות אלא הרי כאן ב' . וכתב למטה בקירות דמצי למימר בקיר וכתב בקירות הרי ד' קירות . והכי הוי חשוב בית דמטמא בנגעים ולא בית אחר : אין זמן בזה . משום דהוה מכוסה תחת קשריו . הדר חזא ביה רבי בבישות . דקסבר שהוא כתב להאי שטר מקושר דאיכא טירחא ומשי ביה . כלומר שכתוב מודה היה לכתוב לשון הרע . היה לו לכתוב לומר אני לא כתבתיו : וקא פסיק סידרא . ואמר ספרים שבתהלים : כמה מושר כתב זה . הרבה כתוב בדקדוק : בשלמא התם בגבי שטר מקושר איכא לשון הרע . שמשליך עליו פשיעה . אבל הכא גבי ספר תהלים שאמר כו' מאי לשון הרע איכא אדרבה שבח הוא שכתבו כל כך מושר : בא לידי רעתו . כשמשבחו כל כך מפשפשין אחריו עד שאומר ממנו דבר גנאי : ועיון תפלה . שחושב בדעתו איכוון בתפלתי שיעשו לי רצוני . והיינו שדרשה שמנסה לבורא ברוך שמו : לשון הרע ס"ד . וכי כל אדם

מספרי

א) נראה דצ"ל וכי מטי זימניה של שטר מקושר שכתוב בו וכו' יפתח אותו ומשוי ליה פשוט וכו' . ב) נראה דצ"ל ואמר ליה הכי דכתאי שטר פשוט יופית מינאי וכו' .

ל א מיי' פי"ד מהל' טומאת צרעת הלכה ו :

לא ב מיי' פ"ז מהל' דעות הלכה ב סמג לאוין ט :

לב ג מיי' שם הלכה ד:

א) נזיר דף ח: ע"ש [תוספתא נזיר רפ"א ע"ש] : ב) ג"ז שם ע"ש [תוספתא דנגעים פ"ו] : ג) [לעיל קס:] : ד)[ערכין טו.] : ה)[שבת לג:] : ו) רש"א משמע בלה"ק כמה: ז) [וע"ע תוס' ברכות לב: ד"ה כל ובשבת קיח: ד"ה עיון ותוס' ר"ה טז: ד"ה ועיון] :

הגהות הב"ח

(א) גמ' משוי ליה פשוט וא"ל השתא הוא דיזפת מנאי : (ב) רשב"ם ד"ה והלא וכו' לגרש נשותיהן ואקשי ליה רבי ודלמא יזיף ליה כצ"ל והד"א : (ג) ד"ה ומשני וכו' לרבי חנינא ב"ג הס"ד : (ד) תוס' ד"ה הינא אחת לשון יווני הוא כדאמר בפ' הנשרפין דף ע"ו שכן בלשון יווני קורין : (ה) בא"ד כמו דיגון טריגון כו' דהאי הוי וכו' לשון נכרים הן ואיכא דאמרי לשון שבדו להן חכמים להיות בו נזיר הס"ד : (ו) ד"ה עיון וכו' שילפו לתפלתם : (ז) בא"ד בירושלמי א"ר יוחנן מחזקנא טיבותא :
]

אלא אבק לשון הרע אמר רב יהודה אמר רב [א]רוב בגזל ומיעוט בעריות והכל בלשון הרע בלשון הרע סלקא דעתך אלא [ב]אבק לשון הרע: רשב"ג אומר הכל כמנהג המדינה: ותנא קמא לית ליה מנהג מדינה אמר א)רב אשי ב)באתרא דנהיגי (א) פשוט וא"ל עביד לי פשוט ואזל עבד ליה מקושר קפידא נהיגי מקושר וא"ל עביד לי מקושר ואזל עבד ליה פשוט קפידא כי פליגי באתרא דנהיגי בפשוט ומקושר וא"ל עביד לי פשוט ואזל עבד ליה מקושר ג) מר סבר קפידא ומר סבר מראה מקום הוא לו ד) אמר אביי רשב"ג ור"ש ור' אלעזר כולהו ה)סבירא להו מראה מקום הוא לו רשב"ג הא דאמרן ר"ש דתנן ו) ר"ש אומר אם הטעה לשבח הרי זו מקודשת ר' אלעזר דתנן ז) [ז]האשה שאמרה התקבל לי גיטי ממקום פלוני וקיבלו לה ממקום אחר פסול ור' אלעזר מכשיר מר סבר קפידא ומר סבר מראה מקום הוא לו: ח)[פשוט שכתוב בו עד אחד כו']: בשלמא מקושר שכתוב בו שני עדים פסול איצטריך סלקא דעתך אמינא הואיל ובעלמא כשר הכא נמי כשר קמ"ל דפסול אלא פשוט שכתוב בו עד אחד פשיטא אמר אביי לא נצרכא דאפי' עד אחד בכתב ועד אחד בפה אמימר [י]אכשר בעד אחד בכתב ועד אחד על פה א"ל רב אשי לאמימר והא דאביי מאי א"ל ט) לא שמיע לי כלומר לא סבירא לי אלא קשיא

מתניתין

אבק לשון הרע. כגון דאמרי נורא בי פלניא בערכין (דף טו:): **רוב בגזל.** רוב בני אדם חשודין על הגזל כגון גזל שמורין להתירא במשא ובמתן לעכב איש מריוח הראוי לו לחבירו: **ות"ק לית ליה מנהגא דמדינה.** בתמיה אם רבן שמעון בן גמליאל בא לומר שדיני פשוט ומקושר המפורשין לתנא קמא אם יש מדינה שנהגו לשנות דינם בענין אחר הכל כמנהג המדינה והלא תנא קמא נמי מודה בהא: **אמר אביי באתרא דנהיגי כו'.** (ב) אתא לפרש אביי באיזה מנהג המדינה מלו לפלוגי תנא קמא ורבן שמעון: **קפידא.** ואם גט אשה פסול לגרש בו: **מר סבר קפידא.** ואע"ג דמנהג המדינה בין בפשוט בין במקושר כיון דאמר ליה בפשוט קפידא הוא ויפסל המקושר ורבן שמעון (ג) סבר הכל כמנהג המדינה כלומר מראה מקום הוא לו שאם טורח לו לכתוב מקושר יכתוב פשוט ומיהו אם יכתוב מקושר טפי ניחא ליה שהרי מנהג המדינה בשניהם: **אם הטעה לשבח.** בקדושין האומר התקדשי לי בדינר של כסף ונמצא של זהב אבל בשבח יוחסין על מנת שאני לוי והוא כהן לא אמר ר' שמעון מקודשת דהא מילא היא למימר מסאנא דרב מכרעי לא בעינא הטעה לשבח היינו מראה מקום מתרצה בשל כסף וכ"ש בשל זהב ובמתקדשת על ידי שלוחה מוקמינן לה התם: **פסול.** שהיא אינה רוצה להתביים במקום אחר: **ור"א מכשיר.** דסבר מראה מקום הוא לו לטרוח ולילך בשבילה עד אותו מקום ואם יחפוץ לילך יותר תבוא עליו ברכה: **אמר אביי לא נצרכא.** למיתני עד אחד בפשוט פסול אלא היכא דקמסייע ליה עד אחד בעל פה ואתא מתני' לאשמועינן דלא סמכינן אשטרא לטרוף מלקוחות דשני עדים הכתובים בשטר הוא דמפקי ליה לקלא ואינו אלא כמלוה על פה וטרפה מבני חרי כדין המלוה את חבירו בעדים בלא שטר וגם הלוה יכול לומר פרעתי ולא יכול המלוה לטעון ללוה היה לך לקרוע שטר שבידי מכיון שלא נעשה כתיקון חכמים לא חשבו הלוה ולא נזכר לשואלו למלוה: **אמימר אכשר בעד אחד בכתב.** וכתב ידו מקויים ממקום אחר בעדים ועד אחד נמי בעל פה מסהיד על אותה מלוה ונראה בעיני דלגמרי מכשיר אפילו לטרוף מלקוחות כאילו נחתמו שני עדים דעד אחד בשטר ועד אחד בעל פה מפקי ליה לקלא ונראים הדברים כן דסתם מכשיר לגמרי משמע: **אי הכי קשיא מתניתין.** דפרכינן פשיטא: ומשני

באתרא דנהיגי בפשוט וא"ל זיל עביד לי פשוט ועבד ליה מקושר. משמע משום דא"ל עביד לי פשוט אבל אי א"ל סתמא זיל עביד לי גיטא ועביד ליה מקושר כשר אע"ג דבאתרא דנהיגי בפשוט ובקדושין אמר אע"ג דלא אמר כי אם עביד לי גיטא דהכי איתא בגירסא התם באתרא דנהיגי בפשוט ועבד ליה מקושר: **אמר** אביי לא נצרכא אלא בעד אחד כו'. הכא משמע דוקא אחד בכתב ואחד בעל פה הא שניהם בכתב כל אחד בפני עצמו מצטרפין ואליבא דרבי יהושע בן קרחה וכמאן דאמר (סנהדרין דף ל:) הלואה אחר הלואה מצטרפין א"כ למאן דאמר לא מצטרפין (ד) שני שטרות של עד אחד כגון הודאה אחר הודאה שמפרש בכל אחד ואחד מנה דאודי לן בהאי שטרא אודי נמי קמי פלניא מצטרפין דאי לא מצטרפין נמי בכי האי גוונא לינקוט הא וכל שכן אחד בכתב ואחד בעל פה ומיהו יש לדחות דעד אחד בכתב ועד אחד בעל פה לא איירי בכה"ג דהוה שייך למינקט ביה שניהם בכתב (ה) וכגון ששניהם מעידים שראו שלוה או שמעו שהודה דכי האי גוונא הוי שייך למינקט שניהם [בכתב] אין מצטרפין אם אינו מצטרף שם אלא איירי כגון שאותו שבכתב מעיד על ההלואה שראה אותה ושבעל פה מעיד שראה שמסר (ו) השטר הזה לו שהעד חתום בו דבכי האי גוונא לא הוה מצי למינקט שניהם בכתב ולהכי י) קשה נמי לאמימר שהרי יש במסירת שטר זה שני עדי מסירה שהעד (ז) חתום הוא כעד מסירה דמוכיח שמסרו לו מלוה שהוא לא היה חותם אלא בצווי של לוה והעד שבעל פה מעיד שמסרו לו למלוה הלכך כשר אף על פי שלא חתם עליו אלא עד אחד שהרי על מסירתו יש שני עדים וקי"ל כר"א אבל שניהם בכתב יחידין פסולין לכ"ע שאין על כל שטר ושטר אלא עד אחד וסברא הוא דלא אשכחן בשום מקום שטר בעד אחד לבד שיועיל והכי משמע נמי מדחשיב עד אחד בכתב ועד אחד בעל פה בזה אחר זה ואי הוי כשניהם מעידין על ראיית המלוה או על שמיעת הודאה אמאי קרי להו זה אחר זה והלא יכולין להיות כאחד כגון שכתב בשטר בפני פלוני אני החתום ובפני פלוני לוה פלוני מפלוני מנה ושבע"פ מעיד בפני פלוני ובפני פלוני החתום לוה פלוני מפלוני ולפי מה שפירש' דעד אחד שבעל פה היינו שמעיד על מסירת שטר שחתום בו העד אתי שפיר הא דבעי לקמן סתמא בעד אחד בכתב ועד אחד בעל פה אי מצטרפי דמשמע סתמא בלא פי' שלא ראו שניהם כאחד שההלואה והמסירה לא היו כאחד שלא היה יכול למצוא שניהם מעידין על ההלואה אלא כענין זה שאם מעידין כל אחד על ראיית המלוה ושמיעת ההודאה אין השטר מועיל כלל והוי לגמרי כמאן דליתיה כיון שאין עד מעיד על מסירתו כדפרישית ומיהו קצת קשה כי נראה שהעד החתום חשוב כעד בשעת מסירה שעל ידו ידוע לנו שמסר לוה למלוה כ) ועי"ל דהאי דלא משכחי' צירוף בעד אחד בכתב ועד אחד בעל פה לת"ק דרבי יהושע בן קרחה היינו משום (ח) שבשניהם מעידין ראיית המלוה או שמיעת ההודאה אין מוכיח בשטר שראו או שמעו כאחד שראיית העד בעל פה היתה בשעת ראיה או בשעת שמיעה אבל ראיית העד שבשטר חשבינן לה כאילו היתה בשעת מסירה לפי שהרבה פעמים היתה בלא ראות המלוה כלל כדתנן (לקמן דף קסז:) כותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו ומוקי לה אביי (ב"מ יג.) כמאן דאמר אפילו בשטרי ל)[דלאו] אקנייתא דעדיו בחיתומיו זכין לו הלכך אע"פ שאינו מוכיח (ט) השטר שלא ראה המלוה לא חשבינן ראייתו כאחד שאין חשוב עד בראיה זו מאחר שאין ראייתו ידוע לנו ע"י השטר אלא עיקר עדותו אינה אלא (י) לבדה שזה השטר מסר לוה למלוה להכי לא חשבינן עדותו כראיית המלוה אפילו אם ראה אותו ובירושלמי (פרק ב דכתובות) גרסינן [זעירא בעי] עד אחד בכתב ועד בעל פה מהו [שיצטרפו ועד אחד בכתב כלום הוא לכך] צריכא כשהיו שנים מנו לקיים כתב ידו של ראשון ולא מנו לקיים כתב ידו של שני: מה

לג א ב מיי' פכ"ב מהל' איסורי ביאה הל' יט:

לד ג מיי' פ"ט מהל' גירושין הל' לד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעיף מט:

לה ד מיי' פ"ד מהל' עדות הלכה ה טוש"ע ח"מ סי' ל סעיף י:

רבינו גרשום

מספרי לה"ר הן : אבק לשון הרע. ולא ממש : רוב עונות הן בגזל. שמכזבין במשא ומתן ומשקרין : הכל כמנהג המדינה. שאם נוהגין לעשות פשוט ועשאו מקושר פסול או מקושר ועשאו פשוט פסול. מדקתני רשב"ג אומר הכל כמנהג המדינה מכלל דת"ק לית ליה מנהג המדינה. א)מדקתני פשוט שכתבו עדיו מאחריו ומקושר שכתבו עדיו מתוכו שניהן פסולין אלא כל אחד צריך להיות כתיקונו. כך ס"ל דבכל מקום צריך להלך אחר מנהגו ואם שינה פסול : אמר רב אשי. ודאי לתרווייהו סבירא להו הכל כמנהג המדינה ובאתרא דנהיגי פשוט ואמר ליה לסופר עביד למלוה פשוט כו' קפידא הוא ופסול הוא לדברי הכל והוי כמלוה על פה ואינו טורף בו לקוחות: ת"ק סבר. אע"ג דנהיגי ההוא אתרא כתרווייהו אי האי אי האי ואמר ליה עביד לי פשוט ועבד ליה מקושר מקפיד הוא שאינו רוצה שישנהו וכשישנהו פסול. ומר סבר רשב"ג כיון דנהיגי כתרווייהו מראה מקום הוא לו דהאי דקאמר ליה לעשות פשוט לאו משום דוקא קאמר ליה אלא הכי קאמר ליה עביד ליה פשוט קסבר משום דלית ליה טירחא ואם עבד ליה מקושר הכי נמי דניחא ליה הואיל והיינו נמי מנהג המדינה : אם הטעה לשבח הרי זו מקודשת. המקדש ואמר לה על מנת שאני לוי ונמצא כהן על מנת שאני עני וקבלה עליה ונמצא עשיר היינו טעות לשבח הרי מקודשת היא משום דמראה מקום הוא לה דכיון דנתרצתה להתקדש לו בכל דהו כל שכן דנתרצתה לשבח: וקבלו במקום אחר פסול. משום דלא שויא שליח לקבלה אלא בההוא מקום פלוני דקפידא הוא דבההוא אתרא לא איכפת לה אם תתזל דידעי דהיא גרושה ובדוכתא אחריתא לא ניחא לה להתבזות לפני בית דין : ור' אליעזר דמכשיר סבר דמראה מקום הוא לו דכסבורה היא שימצאנו לבעלה באותו מקום אמרה ליה במקום פלוני ואם מצאו במקום אחר הכי נמי דניחא לה : הואיל ובעלמא כשר. דכל גט פשוט בשני עדים כשר : הכא נמי. במקושר בשני עדים כשר קמ"ל דפסול. פשוט דבעד אחד פסול למה לי במתני' למיתני. ועד אחד על פה דאפי' הכי פסול למצטרף ביה לקוחות דבמלוה על פה דמי : אמימר מכשר למיטרף

א) נראה דצ"ל מנהג המדינה בתמיה והא מדקתני וכו' אלמא דגם ת"ק ס"ל דבכל מקום וכו'.

א) רש"ל אביי : ב) קדושין מט. : ג)[לעיל עו:] : ד) [קדושין מח:] : ה) [עי' תוס' לעיל עו: ד"ה ומר סבר] : ו) קדושין מח: ז) גיטין סה. ח) רש"ל: ט)[עירובין דף קב: וש"נ] : י) נ"א כשר וגי' רש"ל נמי קשה : כ) רש"ל ומיהו י"ל : ל) רש"א :

הגהות הב"ח

(א) גמ' דנהיגי בפשוט וכו' נהיגי במקושר וא"ל : (ב) רשב"ם ד"ה אמר אביי וכו' אביי אתא לפרש באיזה : (ג) ד"ה מר סבר וכו' ורבן שמעון בן גמליאל סבר : (ד) תוס' ד"ה אמר וכו' אי נמי למ"ד לא מצטרפין מ"מ שני שטרות כ"א של עד אחד : (ה) בא"ד בכה"ג דהוה שייך למינקט ביה שניהם בכתב ובשני שטרות דלא מיירי כגון ששניהם מעידים שראו שלוה : (ו) בא"ד שראה שמסר לו השטר הזה שהעד : (ז) בא"ד שהעד החתום הוא כעד מסירה דמוכיח שמסרו לו לוה למלוה שהוא לא היה חותם : (ח) בא"ד היינו משום דכששניהם מעידין על ראיית המלוה או שמיעת ההודאה אין השטר מוכיח שראו כצ"ל : (ט) בא"ד שאינו מוכיח מן השטר שלא ראה המלוה לא חשבינן ראייתו כאחד חשוב כצ"ל ותיבת כאחד נמחק : (י) בא"ד אינה אלא בלבד שזה השטר וכו' אפי' אם ראה אותה ובירושלמי גרסינן עד אחד בכתב מהו ועד אחד בכתב כלום הוא לכך צריכה כצ"ל ותיבות ועד בעל פה נמחק :